

Beleidsplan çavaria 2021-2025

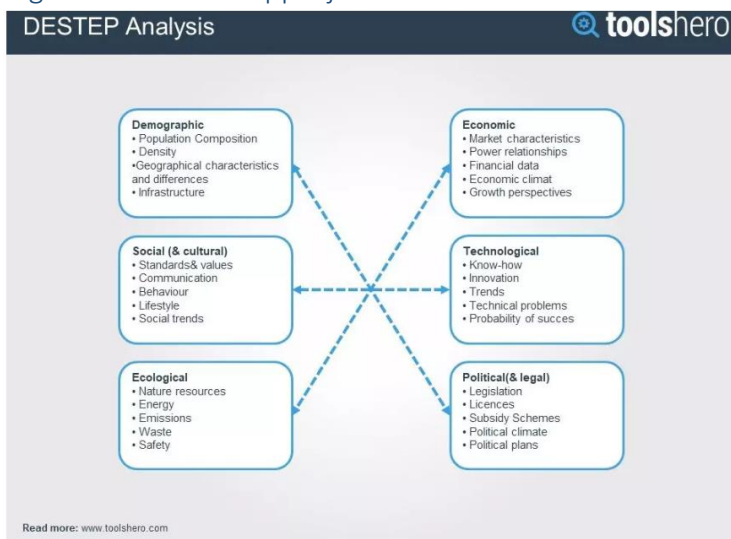
Omgevingsanalyse

Relevante trends

Welke algemene maatschappelijke tendensen en trends hebben een invloed op çavaria? We maakten een analyse op basis van de DESTEP methode. Niet alle velden zijn uiteraard even belangrijk of toepasselijk voor çavaria. We verwerkten hier ook de Sustainable Development Goals (SDGs) in. Dit zijn de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (VN) om richting 2030 aan duurzame ontwikkeling te werken.

Hiernaast maakten we een analyse van relevant recent LGBTI-onderzoek. Onderzoek waarvan sprake is voornamelijk Vlaams en recent onderzoek. Daardoor zullen een aantal thema's of subdoelgroepen ontbreken. De onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, focussen voornamelijk op mentaal welbevinden en geweld in maatschappelijke context. Daarnaast is ook onderzoek naar de representatie van holebi en transpersonen in de media gedaan, het mediagebruik van LGBTQ's met een migratieachtergrond, families in transitie, en de muziekbeleving van LGBTQ's. Aanvullend wordt er internationaal onderzoek geraadpleegd dat ons specifieke data over België aanlevert. We gebruiken in dit stuk grotendeels de term LGBTI (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender & Intersex), gezien de vaak internationale context. Afhankelijk van het onderzoek en de doelgroep hierin, wordt soms een andere term gebruikt.

Algemene maatschappelijke tendensen en trends

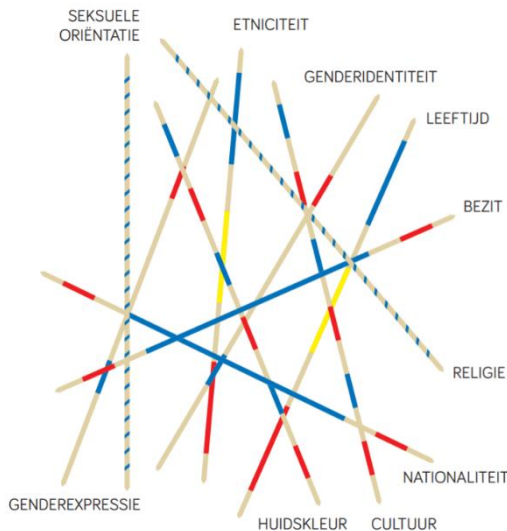

Structuur: DESTEP+

- **demografisch**
- **economisch**
- **sociaal**
- **technologisch**
- **ecologisch**
- **politiek**

Demografisch

- Divers samengestelde gezinnen
- Aangroei van de steden
- **Vergrijzing**: In 2025 zal één op de vijf inwoners in België ouder zijn dan 65 jaar. De verouderingsgraad (aandeel 65+ tegenover 0- tot 14-jarigen) zal stijgen van 101,5% in 2010 tot 115,8% in 2025 en dit ondanks het feit dat ook het aantal jongeren in onze bevolking relatief toeneemt (verjonging). (Toekomstverkenning rapport)
- **Superdiversiteit is een feit +** groeiende diversiteit. → vraagt maatwerk
- Meer bewustzijn van intersectionaliteit

- **Migratie** en migratieachtergrond: 8,4% van de personen in het Vlaamse gewest heeft buitenlandse nationaliteit. 20,5% heeft een vreemde herkomst (2016). Percentage hoger bij kinderen en jongeren. Concentratie van personen met buitenlandse herkomst het hoogst in grote steden. (SID 2018)
- Internationaal veel veranderd / **mondialisering** (door digitalisering) / migratie
- Aandacht voor **intersectionaliteit**: gender en seksualiteit hangen samen en interageren met andere identiteitskenmerken (bv. sociaal-economische status, etniciteit, etc.)
- Preventie en sensibilisering voor gezond leven (Toekomstverkenning rapport)
- **Gezondheid**: 70% zegt van zichzelf in goede gezondheid te verkeren en 94% geeft aan tevreden te zijn met het leven in het algemeen (figuur 1.2). De gezondheidsindicatoren gaan in de goede richting onder andere voor roken, depressie, zelfdoding en chronische ziektes. Dit betekent niet dat alle beoogde gezondheidsdoelstellingen, die de Vlaamse overheid zich stelt, zijn gehaald (zie hoofdstuk 3.2). Vlaanderen scoort voor de meeste van de gezondheidsdoelstellingen beter dan het Europees gemiddelde. Dit is niet het geval als het gaat om het aantal zelfmoorden (VRIND 2017). Wachttijden bij de centra voor geestelijke gezondheid niet afgenomen en neemt het aandeel personen dat medische consumptie uitstelt om financiële redenen niet af (VRIND 2017)

>>> De vergrijzing is een trend waar çavaria wil op inzetten binnen het domein welzijn, en meer specifiek in het werken aan een genderinclusieve ouderenzorg. Omgaan met superdiversiteit zien we zowel als een kans als een mogelijke bedreiging. De aandacht voor intersectionaliteit is zowel binnen als buiten de organisatie een kans om op in te zetten. Çavaria werkt voor het eerst binnen de ontwikkelingssector. We blijven lobbyen voor een voortrekkersrol van België op het internationale

forum. Migratie, en meer specifiek asiel is een blijvend aandachtspunt. çavaria heeft specifieke aandacht voor welzijn en gezondheid, met nadruk op mentaal welzijn en suicidepreventie.

Economisch

- **Ongelijke verloning** blijft wereldwijd een trend, ook in België
- Slechts één op vijf Vlamingen vindt zijn job motiverend.
- Optrekken **pensioensleeftijd**; aansturen op stijging werkzaamheidsgraad (toekomstverkenning rapport)
- Besparingen (toekomstverkenning rapport)
- SDG 1: Beëindig **armoede** in al haar vormen. Het groeiende aandeel ouderen en migranten in onze samenleving – twee groepen waar de armoedepercentages significant hoger liggen dan gemiddeld - zal in de toekomst het risico op **armoede** vergroten. (toekomstverkenning rapport). Bijna 15% van de Vlamingen of ongeveer 940.000 personen leven in armoede of sociale uitsluiting (VRIND 2017). Binnen de LGBT+ gemeenschap zijn er een aantal extra kwetsbare groepen, nl. generatiekansarmen, asielzoekers en vluchtelingen, holebi's en transgenders met een andere etnisch-culturele achtergrond, gendervariante personen, ouderen, sekswerkers, en holebi's en transgenders met een beperking.
- De welvaart, uitgedrukt in bbp per inwoner, blijft in Vlaanderen toenemen. In 2016 bedraagt het 34.800 euro per inwoner (kkp) en nog heel wat hoger als gecorrigeerd wordt voor de pendel naar Brussel. Het ligt 20% hoger dan gemiddeld in Europa. In vergelijking met 17 Europese innovatieve topregio's bekleedt Vlaanderen een 9de plaats. (VRIND 2017)
- SDG 8: Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame **economische groei**, volledige en productieve tewerkstelling en **waardig werk** voor iedereen. Gelijke kansen en veilige werkomgevingen voor LGBTI- personen.

>>> Vanuit een intersectionele visie hebben we aandacht voor holebi's, transgenders en interseksuele personen in armoede en sociale uitsluiting, zowel in de eigen organisatie als in lobbywerk. Met KliQ Works richten we ons specifiek op een inclusief beleid binnen bedrijven en organisaties.

Sociaal

- SDG 3: Verzeker een **goede gezondheid** en promoot **welzijn** voor alle leeftijden. Specifieke gezondheids- en welzijnsrisico's in LGBTI gemeenschap: Bepaalde deelgroepen binnen de LGBT+ bevolking zijn bovendien extra kwetsbaar. Zo kan voor oudere holebi's het isolement dreigen, hebben holebi's met andere roots met een dubbele minderheidspositie af te rekenen en blijkt de welzijnsproblematiek bij transgenderpersonen prangend. Suicidepreventie is dus essentieel, maar ook meer algemene initiatieven rond inclusiviteit en tegen discriminatie zijn waardevol preventiewerk om het welzijn van LGBT+ personen te bewaken.

- SDG 4: Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol **onderwijs** en bevorder **levenslang leren** voor iedereen. LGBTI inclusief onderwijsmateriaal en trainingen voor leerkrachten op alle niveaus. Vlaanderen moet bijwerken op niveau van levenslang leren (VRIND 2017).
- SDG 5: Bereik **gendergelijkheid** en empowerment voor alle vrouwen en meisjes. → gelijkheid voor alle personen v,x,m. Waar de sociale participatie vrij gelijklopend is tussen mannen en vrouwen is dit nog niet het geval voor de politieke participatie. Zowel in de parlementen als in de provincie- en gemeenteraden is er nog steeds een oververtegenwoordiging van mannen. (VRIND 2017)
- SDG 11: Maak steden en menselijke nederzettingen **inclusief, veilig, veerkrachtig** en duurzaam.
- **Participatie**: groeiend politiek engagement in het middenveld. De vergrijzing en toenemende armoede zullen speciale aandacht vragen voor maatschappelijke integratie en participatie. Volgens de Vlaamse Armoedemonitor 2013 participeren ouderen en gepensioneerden, werklozen, alleenstaanden, samenwonenden zonder kinderen, laaggeschoolden en personen uit de laagste inkomensgroepen momenteel beduidend minder aan cultuur, sport en verenigingsleven. (Toekomstverkenning rapport).
- Voor **sociaal kapitaal** wordt gekeken naar vrijwilligersinzet, intensiteit van de sociale contacten en het vertrouwen dat mensen in elkaar stellen. Een vergelijking met de EU-lidstaten geeft aan dat Vlaanderen op het vlak van sociaal kapitaal relatief goed scoort maar niet echt een topper is.
- Een vijfde van de volwassen Vlamingen geeft aan **vrijwilligerswerk** te doen. Deze inzet schommelt de jongste jaren rond 5 uur per week.

>>> We zetten in op verbinding tussen mensen en op mentaal welzijn. We nemen structurele initiatieven om de maatschappij meer genderinclusief te maken, met focus op familie en gezin, onderwijs en werk, om zo de grondoorzaken van onwelzijn aan te pakken. Çavaria wil meer en beter samenwerken met vrijwilligers in aangesloten verenigingen die rond dezelfde topics bezig zijn en zelf ook werken met expert-vrijwilligers.

LGBTI-specifieke trends

- **Assimilatie van LGBTI aan heteronormatieve maatschappij** → meer gelijke rechten, minder specifieke, revolutionaire aspecten. Enerzijds erg positief dat LGBTQs zo aanvaard zijn in de maatschappij en hun zichtbaarheid vanzelfsprekend is geworden, anderzijds worden LGBTQ personen en specifieke noden/behoefes zo ook onzichtbaar. Vanuit een assimilatie-perspectief kan het soms lijken alsof onze strijd gestreden is, en we nu “terug naar de gewone orde van de dag” te kunnen gaan. We mogen echter niet vergeten dat verworven rechten en zichtbaarheid niet in steen gebeiteld zijn en weer kunnen worden omgekeerd. Vanuit een revolutie-perspectief is het spijtig dat het unieke karakter van de LGBTQ gemeenschap wordt uitgevaagd: er is bijvoorbeeld weinig publieke aandacht voor seks, specifieke subculturele fenomenen.--> ‘Een homo mag een homo zijn, zolang hij niet rondhuppelt als een janet.’ (De Morgen 18/10/2014)
- **Homonationalisme**: framing van holebi’ als knuffelminderheid, vaak in discours geplaatst tegenover moslims als kwalijke minderheid
- **Homonormalisatie**: verzamelterm voor de verschillende manieren waarop postemancipatorische LGBTIs in Westerse landen de dominante heteroseksuele normen repliceren en propageren in een maatschappij die er nu toe bereid is om conformistische LGBT’s te assimileren (Eeckhout 2014). Het feit dat gelijke rechten voor LGBT’s bereikt werden in België is een belangrijke stap, maar door het toepassen van de assimilatie-logica

worden meer revolutionaire gedachten en seksuele verschillen geminimaliseerd en worden minderheden binnen de LGBT community onzichtbaarder. Vanuit een *queer studies* invalshoek kan het streven naar assimilatie bekritiseerd worden: in plaats van normatieve constructies zoals het huwelijk in vraag te stellen, passen seksuele minderheden zich eraan aan en verliezen ze hun revolutionaire krachten. Maar een dergelijke analyse kan je niet zomaar toepassen op de Vlaamse situatie, zo blijkt verder uit Eeckhout's analyse: We hebben een meer genuanceerde analyse van het debat rond homonationalisme in Vlaanderen nodig, die kijkt naar interne debatten en dubbele agenda's binnen de georganiseerde LGBT beweging, die weldegelijk op een queere manier denken en handelen, zonder zich noodzakelijkerwijze als dusdanig profileren. In Vlaanderen zijn er tegelijkertijd homonormatieve en homonationalistische tendensen te voelen. Dit suggereert een ruimdenkend en liberaal, maar tegelijkertijd ook nationalistisch politiek klimaat. (Wasserbauer 2018, p. 64-5)

- **Pinkwashing:** commercialisering van holebitransthema's; bedrijven die zich via hun LGBTQ-vriendelijkheid profileren. Bv. kantoren/winkels versieren met regenboogartikelen. Enerzijds positief (zichtbaarheid, aandacht, allies) anderzijds ervaren als coöptatie van het thema voor eigen doeleinden (winnen klanten, excuus-minderheid of zachte minderheid gebruiken om te tonen dat het bedrijf inclusief en divers is). Vooral vanuit politiek-linkse en queere invalshoek binnen de achterban als problematisch ervaren.
- Queere tegenbewegingen: steeds meer stemmen tegen pinkwashing etc
- Gender ideologies – anti gender movement
- **Polarisering**
- **Verrechtsing:** het politiek landschap verschuift in vele Europese landen meer en meer naar rechts → minder interesse in holebivriendelijke wetgeving.
- **Meer zichtbaarheid voor holebitrans personen in de media.** In de afgelopen jaren zijn transgender personen veel zichtbaarder geworden in de Vlaamse mainstream media, denk bijvoorbeeld aan de personage Franky in de serie Thuis. De verhoogde publieke zichtbaarheid zorgt ervoor dat het thema minder getaboëiseerd wordt. De berichtgeving over holebi en transgender personen is ook veel genuanceerder geworden in de afgelopen jaren, zo waren er bijvoorbeeld in grote kranten dossiers over genderfluiditeit en non-conformisme te lezen. Eind 2015 benoemde Knack Weekend "de transgender" als mens van het jaar (9.12.2015, Vol. 50). In het magazine spreken bekende Vlaamse trans-personen onder anderen over genderfluiditeit en hoe onzichtbaarheid en stigma's eraan gelinkt zijn. Ook in het populaire magazine Flair werd het onderwerp besproken ('De ene dag voel ik me man, de andere dag vrouw', 2016) en begin 2017 wijdde de krant De Morgen een weekendbijlage met de titel "De Genderrevolutie" (11.02.2017). Dit zijn maar een handvol van de publicaties transgender gerelateerde thema's in de afgelopen jaren. Zulke publicaties stimuleren het algemene bewustzijn en tolerantie en helpen om voor maar trans-zichtbaarheid bij een breder publiek te zorgen. Een gelijkaardige exponentiële groei in de mediaberichtgeving over trans kan ook in Nederland worden vastgesteld (van den Berg & Marinus (2017: 380)).

>>> We zijn waakzaam voor maatschappelijke evoluties die een negatief effect kunnen hebben op de verworven rechten of het uitbouwen van rechten. We verbinden ons hierbij met andere minderheden. We stellen normen blijvend in vraag en werken naar een meer genderinclusieve invulling van de maatschappij. We doen dit hoofdzakelijk door middel van dialoog en overleg met overheden, dienstverleners, onderwijs en bedrijven, en bieden de nodige informatie en tools aan. In het maatschappelijke debat blijven we de rol van bruggebouwer innemen, ondanks de toenemende

polarisering. We laten verschillende stemmen horen. De toegenomen zichtbaarheid in de media willen we aangrijpen om een meer diverse representatie mogelijk te maken. We bieden in de komende beleidsperiode ook media-consulting aan.

Technologisch

- Technologisering en digitalisering: De digitale ruimte wordt gebruikt bij het vormgeven van de eigen identiteit, en het vinden van anderen hierin. Mensen verenigen zich online, met weinig beperkingen in tijd en ruimte. Beperkingen verschuiven eerder naar toegang tot internet en digitale geletterdheid. De innovaties veranderen ook de mogelijkheden waarop mensen betrokken kunnen worden bij besluitvorming.
- Digitale geletterdheid wordt steeds belangrijker (Toekomstverkenning rapport)
- Toenemend belang van beschermen van privacy: met het toenemen van digitale toepassingen in de samenleving liggen uitdagingen om de privacy van mensen te beschermen.
- De toenemende complexiteit en interactie van systemen maakt het verstrekken van rechtlijnige en transparante informatie over én de grote maatschappelijke uitdagingen én de impact van nieuwe technologische ontwikkelingen een grote uitdaging (ShiftN, 2013). Het ontbreken van dergelijke informatie werkt onverschilligheid en immobiliteit bij de brede bevolking in de hand om écht de grote maatschappelijke uitdagingen aan te pakken door innovatie, ondanks de bestaande technologische mogelijkheden. (Toekomstverkenning rapport)
- Grote maatschappelijke uitdaging vragen hybride aanpak tussen sociale/ humane wetenschappen, exacte wetenschappen en technologie → complexe aanpak van complexe maatschappelijke uitdagingen.

>>> Digitalisering biedt veel mogelijkheden voor çavaria: om een community te vormen, om mensen te ontmoeten over de grenzen heen, om mensen beter te betrekken bij beleid, om online trainingen op te zetten (e-learning), om een grotere groep mensen via social media te bereiken en te sensibiliseren enz. Een grote uitdaging ligt echter op het vlak van privacy, zeker met de toenemende druk op verworven rechten en het mensenrechtendiscours. çavaria werkt dan ook verder aan een uitgebouwd GDPR-beleid (General Data Protection Regulation) of met andere woorden aan gegevensbescherming. Ook de digitalisering van geweld is iets waar çavaria aandacht wil aan besteden.

Ecologisch

- Minder van toepassing voor çavaria. Dit is wel opgenomen in het zakelijk beleid (maatschappelijk verantwoord ondernemen).
- Klimaatontwikkelingen hebben algemeen gezien wel een impact op mensenrechten.

>>> Aandacht voor ecologie in het maatschappelijk verantwoord ondernemen van de organisatie.

Politiek

- SDG 10: Dring ongelijkheid in en tussen landen terug. → inzetten op LGBTI thema's in ontwikkelingssamenwerking.
- SDG 16: Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen.
- SDG 17: Zorg voor middelen om deze doelstellingen te realiseren en revitaliseer het wereldwijde partnerschap voor duurzame ontwikkeling.
- **Subpolitiek en polycentrische besluitvorming:** technologische verandering – en met name sociale media - heeft er toe bijgedragen dat burgers een heel andere rol hebben opgenomen in de politieke beleidsvoering dan louter inspraak via het kiessysteem. Er is een duidelijke verschuiving merkbaar naar het vormgeven van de samenleving van onderuit ('subpolitiek'), waarbij actoren die buiten het politieke systeem staan (belangenorganisaties, onderzoeksinstituten, individuen...) mee vorm geven aan de politiek en hierbij vaak beroep doen op onconventionele acties (boycots, betogingen, opzetten van bewegingen en actiegroepen,...). Politieke besluitvorming is geëvolueerd naar besluitvorming door onderhandeling met stakeholders (polycentrische besluitvorming). (uit beleidsplan 2016-20)
- Slechts 14% van de Vlamingen discussieert over politiek – dat is heel wat minder dan het Europese gemiddelde (23%). Toont de Vlaming wel genoeg interesse in politiek? (VRIND 2017)
- Vormen van **directe democratie** spreken niet iedereen aan (figuur 1.24). De helft van de bevolking is er wel van overtuigd dat referenda nuttig kunnen zijn om over belangrijke politieke vraagstukken te beslissen. Een vijfde gelooft daar niet in. De meeste weerstand komt van de universitair geschoolden (VRIND 2017)
- **Pluralistische opvattingen** hebben in Vlaanderen een groter draagvlak dan populistische opvattingen. Wel blijkt dat hoe lager de opleiding, hoe meer populistisch men is ingesteld. Wie minder vertrouwen stelt zowel in zijn medeburgers als in de overheid, scoort hoog op populisme. Doorgaans kijken deze mensen ook pessimistischer naar de toekomst en voelen ze zich politiek onmachtig. (VRIND 2017)

>>> *çavaria wil de hand reiken aan nieuwe bewegingen en heeft een open houding ten opzichte van 'onconventionele' acties. Çavaria zoekt naar methodes om bruggen te slaan en samen te werken in dialoog. Çavaria werkt samen met middenveldactoren, onderzoekers en politieke actoren bij het vormgeven van de maatschappij.*

Bronnen omgevingsanalyse DESTEP

- Kliq vzw. (2018). Leave no one behind – SDG's en LGBT+ inclusie. <https://kliqvzw.be/sites/default/files/2018-07/Leave%20no%20one%20behind%20-%20SDG%27s%20en%20LGBT%2B%20inclusie.pdf>
- Studiedienst Vlaamse Regering (2016). VRIND 2016. Vlaamse Regionale Indicatoren.
- Studiedienst Vlaamse Regering (2017). VRIND 2017. Vlaamse Regionale Indicatoren.
- Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jacques, A., Buysschaert, P. (2018), Survey Samenleven in Diversiteit 2017. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.

Samenvatting onderzoek LGBTI anno 2018

Deze sectie geeft een overzicht over relevant LGBTI onderzoek uit recente jaren weer. De focus ligt op het welzijn, de gezondheid en de leefwereld van holebi's en transgenders, anno 2018.

We spreken in dit document categoriaal over lesbiennes, homo's, bi's, transgenders, ouderen, jongeren, allochtonen... Het spreekt voor zich dat deze categorisering de diversiteit sterk vereenvoudigt. Maar we kunnen hier moeilijk onderuit in het concreet maken van kwetsbare doelgroepen en het duiden op specifieke noden en belangen.

Tegelijkertijd is het onmogelijk om alle onderzoek uit de afgelopen jaren voor alle specifieke doelgroepen binnen de LGBTI gemeenschap te lezen. Op het einde van dit overzicht zijn er dus slechts een aantal geselecteerde punten te vinden over specifieke doelgroepen.

Het is algemeen belangrijk om rekening te houden met het feit dat iedere persoon verschillende identiteitskenmerken heeft die elkaar kruisen. **Kruispuntdenken of intersectionaliteit** maakt ons bewust dat bepaalde sub populaties van de gemeenschap bijzonder kwetsbaar kunnen zijn en in meerdere opzichten deel van een minderheid of minder geprivilegieerde groep zijn.

Onderzoek waarvan sprake is voornamelijk Vlaams en recent onderzoek. Daardoor zullen een aantal thema's of subdoelgroepen ontbreken. De onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, focussen voornamelijk op mentaal welbevinden en geweld in maatschappelijke context. Daarnaast is ook onderzoek naar de representatie van holebi en transpersonen in de media gedaan, het mediagebruik van LGBTQ's met een migratieachtergrond, families in transitie, en de muziekbeleving van LGBTQ's.

Aanvullend wordt er internationaal onderzoek geraadpleegd dat ons specifieke data over België aanlevert.

Attitudes

De **algemene houding** tegenover LGBT in Vlaanderen is duidelijk verbeterd in het afgelopen decennium, en in Europese vergelijking zeer **positief**: 81% van de Belgen is voor gelijke rechten voor LGBT, 82% vindt LGB relaties prima. Tegelijkertijd zien we dat er **impliciet** toch nog veel LGBT-**negativiteit** heerst: 1/5 van de Belgen zou het problematisch vinden als hun kind een holebi-relatie heeft, ¼ wilt niet dat hun kinderen moeten leren dat LGB-zijn normaal is. Vlamingen hebben een diffuse houding tegenover transgender personen en vinden het belangrijk om te weten of iemand man of vrouw is.

België ervaart **regionale verschillen in attitudes** over holebi's en transgenders. Vlaanderen is progressiever op vlak van politiek-institutionele holebifobie, maar minder progressief op vlak van modern seksisme en politiek –institutionele transfobie. (BTB) Er wordt meer discriminatie op het werk ervaren door arbeiders in Wallonië (2011.) Vlamingen zijn meer serofoob en Brusselaars minst seksistisch. (BTB)

Uit het Beyond the Box (BTB) onderzoek weten we dat vooral **seksisme en genderbinair denken aan de basis van homo- en transfobie liggen**. Ander onderzoek bevestigt: Homofobie komt voort uit meerdere gronden van discriminatie zoals seksisme, agisme, racisme. Wie minder contact heeft met LGBTI personen en thema's heeft meer kans om holebinegatieve houdingen aan te nemen. Een diverse sociale omgeving zorgt voor meer openheid, minder homo- en transfobie. Verschillende factoren kunnen bijdragen tot een meer negatieve houding tegenover LGBTI personen: Traditionele genderopvattingen en sterke geloofsovertuigingen zijn factoren die gelinkt kunnen worden aan holebinegativiteit (Meulenman et al. 2017). Mannen denken meer vanuit gendernormen. Genderbeleving en genderrol bij mannen zeer belangrijke factor; dit denken vanuit gendernormen

maakt dat mannen in het algemeen minder open zijn dan vrouwen. Bezwaren tegen LGBTI bij vrouwen komen vooral vanuit ideologische overtuigingen. (BTB) Jongeren zijn minder holebifoon en seksistisch dan ouderen. Maar jongeren zijn even transfoob als ouderen en actievere genderbashers. (BTB) Transgender personen zijn even homofoob als cisgender personen, en holebi's zijn toleranter t.o.v. transgenders dan hetero's. (BTB)

Grote thema's, zoals de antidiscriminatiewet, zijn gerealiseerd. Het voordeel van deze thema's was dat ze door de volledige holebi-achterban werden gedragen, dat ze gemakkelijk in de pers konden worden gebracht en dat er ook een maatschappelijk debat kon over gevoerd worden. Het is nu moeilijker om de **volledige achterban** te mobiliseren voor meer specifieke noden. Daarnaast is ook onze achterban onderhevig aan algemene maatschappelijke trends en zien we ook binnen de gemeenschap een trend van polarisering.

>>> We werken de komende beleidsperiode actief aan een meer genderinclusieve maatschappij. We focussen hierbij op directe sociale omgeving (familie en gezin), werk en school. Hiernaast willen we het maatschappelijk draagvlak vergroten door het brede publiek te sensibiliseren via campagnes en media. We willen hiernaast ook de eigen achterban meenemen in het intersectioneel denken.

Welbevinden

Als men over welbevinden spreekt, wordt al snel naar **suïdecijfers** gekeken. Het is echter belangrijk om **vroeger in te zetten**; welzijn bij LGBTI mag niet gereduceerd worden tot suïdepreventie. LGBTI personen lopen een groter risico op het tegenkomen van minderheidsstress, stigmatisering en discriminatie, en moeten daarom specifieke coping-mechanismes ontwikkelen.

Eenzaamheid is in veel subdoelgroepen van de gemeenschap een prangend probleem: Uit onderzoek blijkt dat eenzaamheid een belangrijke factor en het welzijn van LGBTQI personen speelt. Bij de LGBTQI-gemeenschap speelt ook 'minority stress'. Dat is de stress die leden van een minderheidsgroep ervaren door dagelijkse discriminatie en door de eenzaamheid ten gevolge van hun identiteit. Internationaal en Vlaams onderzoek toont voorts een duidelijke band aan tussen eenzaamheid en mentaal welzijn. Eigenlijk werken beide factoren als in een vicieuze cirkel. De medewerkers van de Holebifoon melden dat eenzaamheid een expliciet en impliciet thema is in gesprekken en even vaak voorkomt in de volledige holebi- en transpopulatie. Sommige bellers kennen geen andere holebi's of kunnen er geen contact mee leggen. Zij lijden aan sociale eenzaamheid. Voorts spelen angst om alleen te blijven of om geen lief te vinden, teleurstelling in daten, een relatiebreuk, een problematische coming-out, teleurstelling in hulpverlening en ervaring met discriminatie.

Uit onderzoek blijkt dat **welzijn sterk samenhangt met de omgeving**: als een school of werkplaats progressieve ideeën over gender heeft en een actief LGBT- beleid, is het doorgaans beter gesteld met het welzijn van alle werknemers, niet alleen maar met LGBT-werknemers. Een open en inclusief klimaat zorgt voor verhoogd welzijn als ook productiviteit.

De rol van aanvaarding en **steun van vrienden** is niet te onderschatten; een studie naar transgender adolescenten en hun omgeving toont aan dat steun van vrienden de belangrijkste factor is om zich goed in hun vel te voelen. (transgender adolescenten en hun omgeving)

Onderzoek naar seksuele gezondheid bij LGBTI's toont aan dat **seksueel en mentaal onwelzijn vaak hand in hand** gaan. Diverse onderzoeken wijzen op een zwakkere mentale gezondheid bij holebi's, die een weerslag heeft op hun **risicogedrag**. Sommige auteurs spreken over een syndemie, een samengaan van frequent voorkomende gezondheidsproblemen die mekaar versterken en onderhouden, bij homomannen: een hogere prevalentie van hiv, van depressieve symptomen en andere mentale gezondheidsproblemen, verhoogd middelengebruik en seksuele compulsiviteit.

Chemseks is een fenomeen dat in de homogemeenschap sterk aan het opkomen is, en eerste onderzoeken wijzen aan dat het niet goed gesteld is met het welzijn van mannen die regelmatig toevlucht zoeken in seks op harddrugs. Men spreekt dan van een **syndemie**: Naast direct gerelateerde gevolgen van druggebruik, wijzen betrokkenen en onderzoekers ook op een toename van ongelukken met bewustzijnsverlies (tijdens seksessies, dus ook met problemen over consent), niet meer kunnen genieten van seks zonder drugs, dagenlang druggebruik dat het sociale en professionele leven verstoort, depressie en suïcide ten gevolge van druggebruik.

Aan de Universiteit Gent is onderzoek verricht naar de **prevalentiecijfers met betrekking tot suïcidaliteit** bij Vlaamse holebi's en transgenderpersonen. Het onderzoek focuste voornamelijk op de factoren die het risico verhogen op suïcidepogingen en de factoren die beschermend kunnen zijn. Uit de resultaten blijkt dat ruim een kwart (26,5%) van de deelnemers reeds één of meerdere suïcidepogingen ondernam. Bij transgender personen registreerde het onderzoek 38,7%. Bij de holebirespondenten kwam dat neer op 22%. Deze cijfers bevestigen de gekende hoge prevalentie uit internationaal onderzoek. De steekproef omvatte 656 holebi's en 248 transgender personen. 26,5% van de participanten uit de Vlaamse LGBT-gemeenschap (n=240), 22% van de deelnemende Vlaamse holebi's (n=144) en 38,7% van de deelnemende Vlaamse transgender personen (n=96) hebben reeds één of meerdere suïcidepogingen ondernomen. Deze cijfers zijn beduidend hoger dan de gemiddelde Vlaamse cijfers.

De nieuwste cijfers omtrent suïcidaliteit komen uit het rapport "Leven als transgender persoon in België. Tien jaar later." Ondanks het feit dat 67,3 % van de bevroagde transgender personen hun subjectieve gezondheid als zeer goed of goed beschrijven, geeft 77,1% aan al ooit ernstige suïcidegedachten te hebben gehad. 33,5% heeft reeds een suïcidepoging achter de rug – in de algemene bevolking is dit cijfer 14%.

Globaal gezien moeten we vaststellen, dat er **(te) weinig actueel onderzoek** naar welzijn bestaat, ondanks het feit dat we weten dat welzijn een aandachtspunt binnen de doelgemeenschap is. Welzijn komt vaak terloops aan bod in onderzoek naar specifieke subdoelgroepen en thema's, maar niet vaak hoofd-onderzoeksthema. Er is momenteel bijvoorbeeld **geen onderzoek** naar belangrijke

welzijns-gerelateerde thema's zoals LGBTI met beperkingen, de overlap tussen de LGBTI gemeenschap en het autisme spectrum, of de impact op partnergeweld op welzijn.

>>> *De komende beleidsperiode is de keuze gemaakt om zeer sterk in te zetten op welzijn, met een focus op mentaal welzijn. Drie van de zes strategische doelen hebben hier een rechtstreekse impact op.*

(Seksuele) Gezondheid

Wat **hiv** betreft, zien we algemeen een **dalende trend** van nieuwe besmettingen in België. De bevolkingsgroepen met de meeste nieuwe besmettingen zijn personen uit Sub-Saharaans Afrika en mannen die (ook) met mannen seks hebben (MSM). Ondanks de dalende trend blijft de prevalentie van hiv bij MSM extreem hoog. Hiv en AIDS blijven grotendeels onzichtbaar, er is nood aan enerzijds meer disclosure, dus de bereidheid om er openlijk over te praten, en anderzijds dedramatiseren van hiv.

Sinds 2017 wordt **PreP** terugbetaald, een behandeling om nieuwe besmettingen met hiv te voorkomen. Dit aanbod vindt goede respons: in 2017 werden ongeveer 1000 aanvragen tot terugbetaling gedaan. Het feit dat personen die PreP innemen medisch van nabij worden opgevolgd zorgt ervoor dat ook soa's en hiv beter worden opgevolgd. De meerderheid onderschat echter door PreP het gevaar van andere soa's op te lopen; zo is bijvoorbeeld een daling van condoomgebruik bij PreP-gebruikers te zien. (Sensoa)

Zowel in de opleiding geneeskunde, als ook in huisartspraktijken zelf is er **meer focus op LGBTI en soa's/hiv nodig**. Ook de intersectie trans en seksuele gezondheid wordt vaak over het hoofd gezien als het over seksuele gezondheid gaat.

Binnen de LGBTI gemeenschap zijn er verschillende specifieke kankerrisico's, die minder snel worden gedetecteerd, zoals kankers van de baarmoeder en borstkanker bij lesbiennes. Het bewustzijn hiervan binnen de LGBTI bevolking en de geneeskunde is relatief laag.

>>> *(Seksuele) gezondheid blijft een belangrijk thema. We werken hiervoor in de eerste plaats samen met Sensoa, en blijven de topics samen met hen op de agenda plaatsen.*

SENSOA

Geweld en discriminatie

Wat holebitransnegatief geweld en discriminatie betreft, zien we bijzonder hoge cijfers, maar weten we ook dat discriminatie en geweld vaak niet gerapporteerd worden. Uit onderzoek weten we ook meer over de genderidentiteit en herkomst van de daders – hierbij is het echter belangrijk om holebitransnegatieve attitudes niet gelijk te stellen aan daderschap.

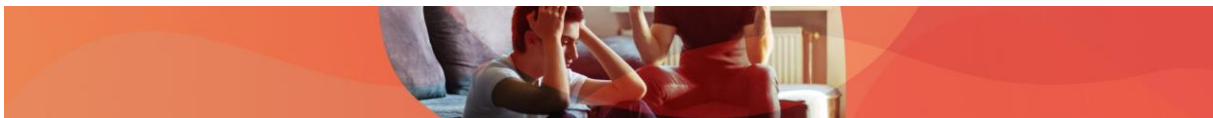
Wanneer we naar ervaringen met **holebinegatief geweld** kijken, dan zien we dat 90% van de respondenten ooit al in aanraking gekomen was met één of meerdere holebinegatieve incidenten. De meest gerapporteerde vorm van holebigeweld is van verbale aard. Negen op tien respondenten rapporteerden ooit in aanraking gekomen te zijn met verbaal geweld, drie op tien respondenten hadden reeds fysiek geweld ervaren, één vijfde had materieel geweld ervaren en vier op tien was slachtoffer geworden van seksueel geweld. Maar hierbij dient dus wel de kanttekening geplaatst te worden dat de range van deze types van geweld zeer breed was. Bovendien plaatsten niet alle respondenten hun ervaringen onder de noemer 'geweld'. Wanneer we met de individuele definities

van geweld rekening zouden houden, zouden minder respondenten hun ervaringen als geweld classificeren. Bij deze cijfers is het echter belangrijk om rekening te houden met het feit dat de range van deze types van geweld zeer breed was. Wanneer met de individuele definities van geweld rekening gehouden zou worden, zouden minder respondenten hun ervaringen als geweld classificeren. De definitie van geweld is steeds artificieel.

Bij de ervaringen van trans*personen blijkt dat in totaal 79.8% respondenten ooit **transfoob geweld** meemaakte. 78.9% rapporteert verbaal en/of psychisch geweld, 31.7% seksueel geweld, 26.8% fysiek geweld en 18.4% materieel geweld. Het is natuurlijk niet verwonderlijk om hoge geweldcijfers te vinden in een onderzoek gericht op het registreren van geweldervaringen. Uit verder onderzoek blijkt ook dat transgender personen minder begrepen en aanvaard zijn dan holebi's.

Er is een grote **onderrapportage van homo- en transfoob geweld** (Motmans en Dhaese). 15% van de holebis heeft zelfs helemaal niemand op de hoogte gebracht van incident. 25% transgender in geval van fysiek geweld doet aangifte bij politie; 7% doet aangifte bij politie van seksueel geweld.

>>> Geweld en discriminatie blijft een prioriteit in de werking. We werken hier preventief aan in de sectoren onderwijs en werk, nemen het mee in lobbywerk en in het maatschappelijk debat. Hiernaast hebben we aandacht voor de gevolgen op het welzijn van holebi's, transgender en intersekse personen en de manier waarop de welzijnssector dit thema opneemt.

Relaties en familie

Actueel zijn er op meerdere Vlaamse universiteiten lopende naar **alternatieve relatievormen** en **rainbowfamilies**. Dit geeft aan dat deze thema's erg leven en sluit aan bij voorafgaand onderzoek waarin vastgesteld wordt, dat holebi's enerzijds meer vaste relaties hebben dan hetero's, en anderzijds, dat holebi's vaker meer dan één vaste partner hebben dan hetero's.

Deze alternatieve relatievormen en nieuwe vormen van ouderschap, co-ouderschap en meerouderschap brengen een nood voor een aangepast **juridisch framework** met zich mee. Zoals we in het verleden hebben gezien, vormt een juridisch framework vaak de basis voor een bredere maatschappelijke aanvaarding.

>>> De interesse voor alternatieve relatievormen is een aanknopingspunt om te werken aan een meer genderinclusieve maatschappij.

Onderwijs

Belgisch onderzoek toont net als internationaal onderzoek aan dat **alle scholieren profiteren van scholen met een positieve houding tegenover LGBTI personen en progressieve opvattingen over genderrollen**. Verschillende factoren kunnen hiertoe bijdragen: LGBTI-thema's zouden in alle opleidingsniveaus aan bod moeten komen. Uitgeverijen van onderwijsmateriaal zijn nog steeds heteronormatief en (impliciet) LGBTI-negatief, en tegelijkertijd is er te weinig kennis over deze thema's bij leerkrachten en zien we handelingsverlegenheid. Slechts 37% van de bevroegde LGBTI Vlaamse leerlingen geven aan dat ze op een positieve manier les kregen over LGBTI-thema's. Internationaal onderzoek toont aan dat **GSA's** bijdragen tot een veiligere en inclusievere schoolomgeving voor alle leerlingen.

De **scholierenenquête** geeft ons een goed zicht op hoe het met Vlaamse LGBT leerlingen gesteld is. 41% van de LGBT leerlingen voelt zich onveilig omwille van hun seksuele voorkeur; 27% voelt zich onveilig wegens genderexpressie. Verbaal geweld komt vaker voor (omwille van seksuele oriëntatie: 55,8%, omwille van genderidentiteit: 44,6%) dan fysiek geweld (omwille van seksuele oriëntatie: 26,8%, omwille van genderidentiteit: 17,3%). 50% van de bevroegde Vlaamse LGBTI leerlingen geven aan dat ze regelmatig LGBT-negatieve opmerkingen krijgen; 49% zegt dat leerkrachten daar niet op reageren.

>>> Zowel in onderwijs als in werk is het belangrijk om te benadrukken dat een inclusief beleid voordelen oplevert voor alle leerlingen of medewerkers. Uit de cijfers komt naar voor dat in het onderwijs nog heel wat werk aan de winkel is.

Internationaal & Migratie

We leggen hier geen focus op internationale cijfers, maar op internationale ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op Belgisch buitenlands beleid, zoals onder andere de groeiende oppositie waarmee de LGBTI+ gemeenschap internationaal te maken krijgt. Dit zowel op internationale fora, zoals de Verenigde Naties, maar ook in het dagelijkse leven. Er is meer aandacht voor LGBT+ binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking en dit niet enkel qua lip service, maar ook structurele fondsen en concrete uitvoeringsmaatregelen. In het algemeen zien we echter dalende funding voor Belgische ontwikkelingssamenwerking en ligt de nadruk steeds meer op financiering door niet-traditionele actoren, zoals bedrijven.

Als gelijkkansenorganisatie hebben wij geen inzicht of inspraak in de **herkenningsprocedures** die door Fedasiel gehanteerd worden, en kunnen daarom niet oordelen over de betrouwbaarheid van de cijfers van erkenningsgraad. Het is moeilijk in te schatten hoeveel migranten asiel krijgen in België gebaseerd op discriminatie of achtervolging voor hun seksuele oriëntatie of gender identiteit.

Onderzoek met seksuele migranten toont aan dat de **Belgische migratieprocedure** zeer blank en Europees gecentreerd is. Culturele verschillen in opvattingen over SOGI (sexual orientation and

gender identity) worden niet in rekening gebracht. Voor seksuele migranten is het echter zeer belangrijk hoe zij worden aangesproken en hoe de thema's seksualiteit en gender worden benaderd – hier hangt van af hoe open of gesloten zij later zijn.

In de asielpcedures wordt **taal** als communicatiemiddel vaak onderschat, en als verificatiemiddel overschat. Veel misverstanden en onbegrip zijn gevolgen van taalverschillen.

>>> We willen als organisatie een bijdrage leveren aan een meer genderinclusieve Belgische ontwikkelingsamenwerking. We vragen om ons in deze rol te erkennen. Binnen ons lobbywerk vragen we een betere bescherming tegen vervolging en betere opvangcondities voor LGBT+-vluchtelingen. Ook binnen de welzijnssector is dit een extra kwetsbare groep.

Werkvloer

Uit onderzoek van de UGent blijkt ook dat seksuele oriëntatie voor bijna 30% van de respondenten hun **jobkeuze** beïnvloedt. Voor 28% beïnvloedt het ook de bedrijfskeuze en voor bijna 34% de keuze van beroepssector.

Binnen de **transgender** gemeenschap zijn we hoge cijfers van **werkloosheid**: 15,6% van alle transgender personen zijn werkloos (vs. 7% algemene werkloosheid); en slechts 16% van alle transgender personen zijn open op hun werk.

Internationaal onderzoek toont aan dat **LGBT- beleid heeft een positieve impact op iedereen** heeft: Niet enkel holebi's en transgenders maar ook allies (medestanders van holebi's en transgenders) zijn gevoelig voor het beleid van een toekomstige werkgever. In een grootschalig internationaal onderzoek van The Center for Talent Innovation gaf 72% van de respondenten die zich identificeren als 'LGBT ally' aan meer waarschijnlijk een job aan te nemen bij een bedrijf dat gelijke kansen ondersteunt voor hun werknemers die holebi of transgender zijn.

Een review van 36 internationale studies toont een sterke correlatie aan tussen een werkvloer met een open klimaat voor holebi's en transgenders, en betere (mentale) gezondheid, meer jobtevredenheid en sterkere betrokkenheid. Ook zijn er verbeterde prestaties van economieën, bedrijven en individuele werknemers. Deze correlatie is er voor allerlei indicatoren zoals bv. innovativiteit, gezondheid, motivatie, samenwerking en merkimago.

>>> Net zoals bij onderwijs is het belangrijk om te benadrukken dat een inclusief beleid voordelen oplevert voor alle leerlingen of medewerkers. We werken de komende jaren aan een meer genderinclusief beleid in de bedrijven.

Specifieke doelgroepen

Veel academisch onderzoek focust op één specifieke sub-doelgroep uit de LGBTI familie. Zoals eerder al aangegeven is het onmogelijk om een volledig overzicht hiervan te geven, bij deze dus een greep uit het meest recente Vlaamse en Belgische onderzoek.

Transgender

Enkele positieve trends: De **nieuwe Belgische transwet** maakt procedures tot voornaamswijziging en wijziging van juridisch geslacht toegankelijker. Dit tonen cijfers van IGVM aan: **1/3e van alle wijzigingen in geslachtsregistratie dateren van 2018**, het jaar waarin de nieuwe wet inging. 2018 werd op internationaal vlak een belangrijke stap naar de **depathologisering** van trans toe gezet: ICD-11, het diagnostisch standaardwerk van de WHO, categoriseert genderdysforie niet langer als ziekte. De studie Transgender in België – 10 jaar later, toont aan dat anno 2017 70% van de bevroegde transpersonen volgens hun genderidentiteit leeft – in 2007 was dat slechts 49,6%.

In de laatste jaren is er in onderzoek en in de maatschappij algemeen meer aandacht voor transgender personen. **Non-binaire personen en gender non-conformistische personen** blijven echter onzichtbaar. Ondanks het feit dat non-binaire personen algemeen meer onder de aandacht zijn gekomen, blijven deze toch grotendeels onzichtbaar en worden ze in onderzoek vaak niet meegenomen omdat ze zich zelf niet als v of m beschrijven. Legale, medische en sociale faciliteit zijn nog steeds grotendeels gebaseerd op dysforie, maar ¼ van de deelnemers aan de studie Transgender in België voelt zich niet (trans-) man of (trans-) vrouw. Deze cijfers bevestigen wat we uit het FRA onderzoek weten: slechts de helft van de trans deelnemers beschrijft zich zelf als “trans vrouw, trans man, vrouwelijke of mannelijke crossdresser” of “transgender”. De andere helft van de trans deelnemers beschrijft zich zelf als “gendervariant” of “queer/anders”. (FRA EU LGBT survey, 2014).

Intersekse

1,7 % tot 1 op de 2000 personen hebben een intersekse conditie. Voor het eerst werd er in België grootschaliger onderzoek gedaan naar de wettelijke, medische en sociale situatie voor intersekse en DSD personen. “Het intersekse/dsd zorgbeleid in België wordt belemmerd door een gebrek aan epidemiologische gegevens, longitudinale data over de patiënten en het ontbreken van overzicht over opvolging door de betrokken zorgstructuren binnen België.” (Callens, Longman, Motmans, 2016, p. 31) Voorstel mbt. wettelijke herkenning: bij geboorte keuze aan de ouders laten om geen geslacht te registreren tot de genderidentiteit.

ECM

Onderzoek toont aan dat de representatie van intersectionele rolmodellen voor LGBTI personen vanuit een etnisch-culturele minderheid bijzonder belangrijk zijn.

>>> We werken aan een implementatie van de nieuwe transgenderwetgeving in de verschillende maatschappelijke sectoren. We werken aan een meer diverse representatie van onze doelgroep in de media, en tonen zelf het voorbeeld als organisatie. We focussen in de werking op volgende identiteitskenmerken: gender, leeftijd, beperking, socio-economische status en etnisch-culturele achtergrond.

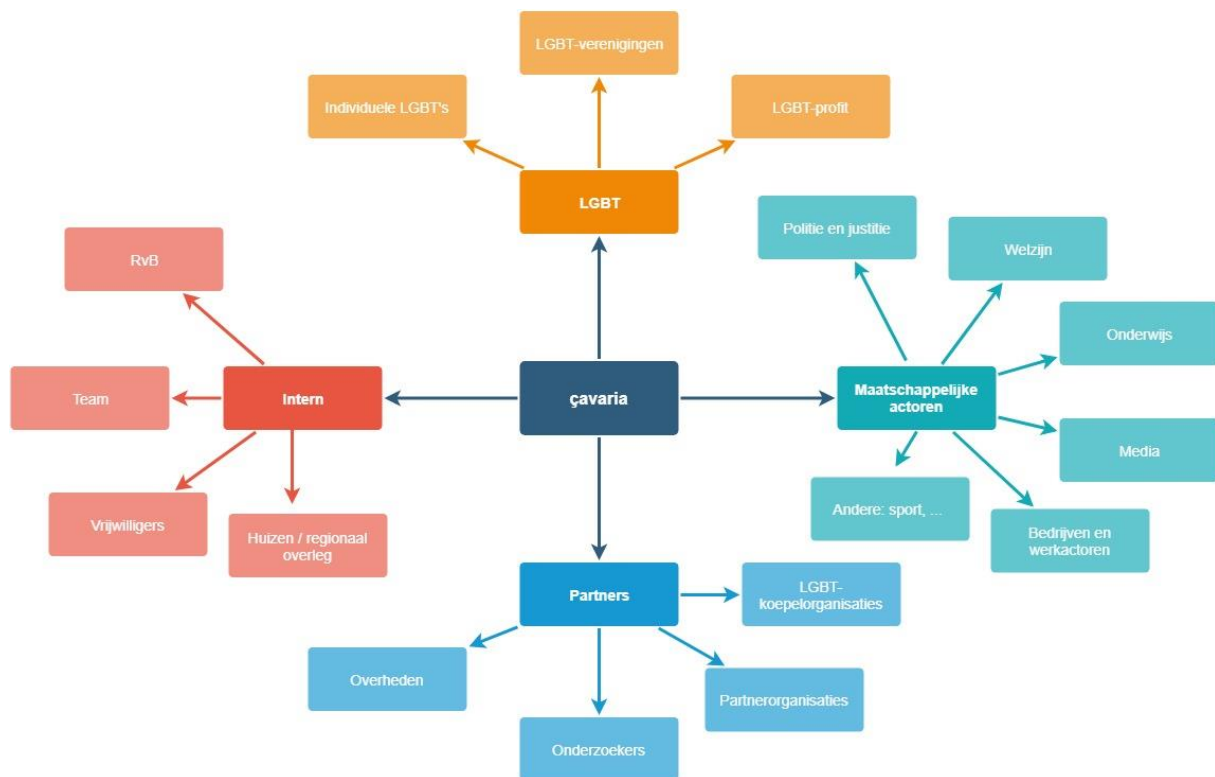
Bronnen LGBTI-onderzoek

- Badgett, L.M.V., Durso, L.E., Kastanis, A. & Mallory, C. (2013). "The Business Impact of LGBT-Supportive Workplace Policies". The Williams Institute. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Business-Impact-LGBT-Policies-Full-May-2013.pdf>
- Callens, N., Motmans, J., & Longman, C. (2016). Terminologie & zorgdiscours m.b.t. (DSD)/intersekse in België
- Çavaria (2009). Pink Power. Geschiedenis en toekomst van de holebibeweging.
- Çavaria (2018). Vlaamse LGBT+ schoolklimaat enquête 2016 – 2017.
- D'HAESE, L., DEWAELE, A. en VAN HOUTTE, M., Geweld tegenover holebi's: Een online survey over ervaringen met holebigeweld in Vlaanderen en de nasleep ervan (tweede tussentijds rapport – februari 2014), Antwerpen, Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2014, p. 133, <http://www.steunpuntgelijkekansen.be/wp-content/uploads/Geweld-tegenover-Holebis-II-tussentijdsrapport-2014-Lies-dHaese-130514-bvl.pdf>.
- Dierckx, M., Meier, P., & Motmans, J. (2017). "Beyond the Box". A Comprehensive Study of Sexist, Homophobic, and Transphobic Attitudes Among the Belgian Population. DiGeSt. Journal of Diversity and Gender Studies, 4(1), 5-34.
- Eurobarometer 2015: Special Eurobarometer 437 "Discrimination in the EU in 2015"
- FRA European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). Being Trans in the European Union Comparative Analysis of EU LGBT Survey Data . Retrieved from <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/being-trans-eu-comparative-analysis-eu-lgbt-surveydata>
- Huysentruyt, H., Dewaele, A., & Meier, P. (2014). De context van homofoob geweld in de publieke ruimte: een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel: eindrapport. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2018). Transgender personen in België. Gegevens uit het rijksregister. Via: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/annexe_trans_cijfers_rijksregister_2018_nl.pdf
- Maryns, K., & Van Belle, J. (2017). Taal en meertaligheid in de asielprocedure. Presentatie op 13/12/2017; Vorming holebi's en transgenders op de vlucht, Antwerpen: 13-14/12/2017.
- Meuleman, B., Abts, K., Slootmaeckers, K., & Meeusen, C. (2017). Gedifferentieerde dreiging en de verklaring van vooroordelen: anti-immigrantenattitudes, islamofobie, antisemitisme en homonegativiteit vergeleken. Sociologos, 38 (1-2).
- Missiaen, J., & Seynaeve, H. (2016). Onderzoek Naar het Psychisch Welzijn van Vlaamse Holebi's en/of Transgender Personen. Risico- en Bescherm en de Factoren in Kaart Gebracht voor Lifetimeprevalentie van Suïcidepogingen. (Master of Science in Health Education and Health Promotion Master), Universiteit Gent, Gent. Retrieved from <http://lib.ugent.be/catalog/rug01:002273008>
- Motmans, J., T'Sjoen, G., & Meier, P. (2015). Geweldervaringen van Transgender Personen in België. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- MOTMANS, J., T'SJOEN, G. en MEIER, P., Geweldervaringen van transgender personen in België, Antwerpen, Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2015, p. 77, http://www.steunpuntgelijkekansen.be/wpcontent/uploads/Geweldervaringen_van_trans_personen_in_Belgie_2015.pdf.

- Motmans, J., Wyverkens, E., & Defreyne, J. (2018). Leven als transgender person in België. Tien jaar later. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.
- Mutinga, M., Beuken, G., & Verdonk. (2018). The relevance of the 'irrelevant': sexual and gender diversity topics in a medical curriculum. Presentatie 2de congres LGBTI in de Lage Landen, Amsterdam, 10/10/2018.
- Peumans, W. (2018). Queer Muslims in Europe. Sexuality, Religion and Migration in Belgium. London & New York: I.B. Tauris.
- Report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity, 38th Session HRC(11/05/2018), <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/132/12/PDF/G1813212.pdf?OpenElement>
- Roggemans, L., Spruyt, B., Van Droogenbroeck, F., Keppens, G. (2015). Religion and Negative Attitudes toward Homosexuals: An Analysis of Urban Young People and Their Attitudes towards Homosexuality. YOUNG, 23 (3), 254-276.
- Sensoa. Eindrapport Seksueel Overdraagbare Aandoeningen, 8 juni 2018
- State Sponsored Homophobia, ILGA World (2016), https://ilga.org/downloads/2017/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2017_WEB.pdf
- Statistiek Vlaanderen (2015; 2017). Sociaal-Culturele Verschuivingen Survey (SCV-Survey). <https://www.statistiekvlaanderen.be/survey-scv-survey>
- Studiedienst Vlaamse Regering (2016). VRIND 2016. Vlaamse Regionale Indicatoren.
- Studiedienst Vlaamse Regering (2017). VRIND 2017. Vlaamse Regionale Indicatoren.
- Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jacques, A., Buyschaert, P. (2018), Survey Samenleven in Diversiteit 2017. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.
- UNIA (2018). Diversiteitsbarometer Onderwijs. Brussel.
- Van Cauwenberg, G., & Motmans, J (2019). Synthesenota Transgender adolescenten en hun omgeving. Een onderzoek van het Transgender Infopunt in opdracht van het Team Gelijke Kansen, ABB, Vlaamse Overheid.
- Van Schuylenbergh, J. <http://www.mastergenderendiversiteit.be/judith-van-schuylenbergh-creerde-webpagina-over-seksualiteit-en-transgenders/>.
- Vantieghem, W., & Van Houtte, M. (2018). *The Impact of Gender Variance on Adolescents' Well-Being: Does the School Context matter?* Journal of Homosexuality, DOI: 10.1080/00918369.2018.1522813
- Versmissen, D. (2011). Zzip2 Onderzoek naar de levenskwaliteit van Vlaamse holebi's. Steunpunt Gelijkekansenbeleid: Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt.
- Vincke, J., Dewaele, A., Vanden Berghe, W., & Cox, N. (2008) Discriminatie van holebi's op de werkvloer. Over inkomensverschillen, sectorsegregatie en het 'roze' plafond. Rapport voor het centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Universiteit Gent.
- Wasserbauer, M. (2018) Queer Voices: Exploring the Roles of Music in LGBTQ Lives. Unpublished PhD dissertation, Antwerpen.

Stakeholderbevraging

In het proces om te komen tot een onderbouwd beleidsplan, bevroegen we verschillende stakeholders, zowel intern (vrijwilligers, teamleden, Raad van Bestuur, ...) als extern (partnerorganisaties, welzijnsorganisaties, onderwijs, ...).

Interne bevraging

- Wat zijn de belangrijkste thema's waarop de LGBT-beweging zou moeten inzetten volgens jou?
- Met welke tendensen in de maatschappij moeten we als beweging meer rekening houden volgens jou (zowel positieve als negatieve)?
- Wat vind jij de belangrijkste taak van çavaria?
- Wat vind jij sterke punten van çavaria? Op welke punten kan çavaria het nog beter doen?
- Voel jij je vertegenwoordigd door çavaria? Waarom wel/niet? Wat zou er moeten veranderen waardoor je je wel vertegenwoordigd voelt?
- Op welke manier moeten çavaria, de regenbooghuizen en de verenigingen zich tot elkaar verhouden?
- Heb je nog andere suggesties of bemerkingen om rekening mee te houden in de toekomst?

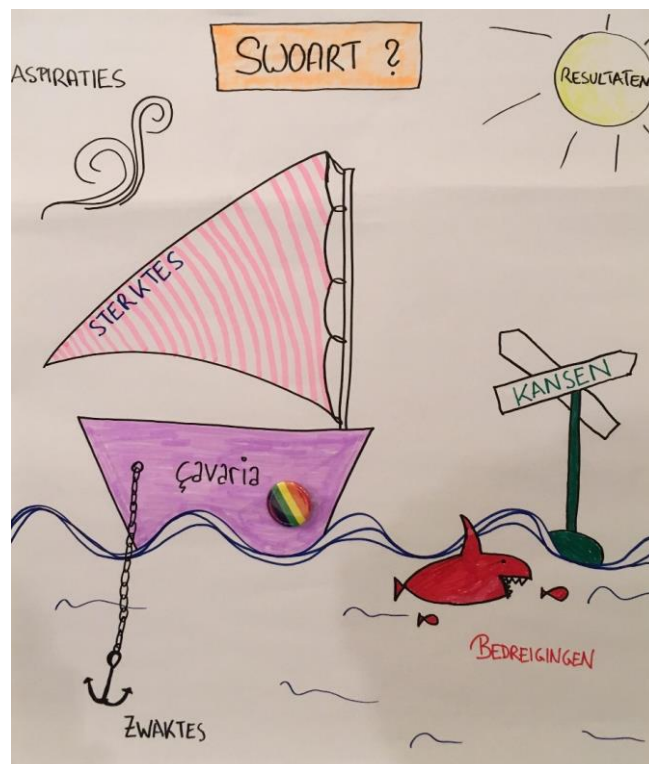
Externe bevraging

- Op welke manier kom jij in contact met het thema seksuele oriëntatie of genderidentiteit in je eigen werk?
- Heb je in het kader van je werk contacten met çavaria of andere holebi- en transgenderorganisaties?
- Op welke manier speelt jouw organisatie momenteel in op het thema seksuele oriëntatie of genderidentiteit?
- Kan je een voorbeeld geven van een project of tool die volgens jou goed werkt?

- Zijn er in jouw organisatie plannen of ideeën voor de komende jaren waarbij er raakpunten (kunnen) zijn met dit thema?
- Welke tools of input heb je hiervoor nodig?
- Wil je hiervoor samenwerken met holebi- en transgenderorganisaties?
- Heb je specifieke verwachtingen naar çavaria toe om deze plannen te kunnen realiseren?

SWOART analyse

Voor de SWOART analyse putten we uit bovenstaande trends en onderzoek, uit de zelfevaluatie in het kader van het kwaliteitsbeleid en uit bevraging van de externe en interne stakeholders.

Sterke punten (intern)

Eén van de sterkste punten van çavaria is volgens onze bevragingen het **engagement** in de organisatie. De gedrevenheid van het personeelsteam wordt vanuit verschillende hoeken aangehaald, maar ook het engagement van de vrijwilligers is één van onze sterkste kanten. Deze gedrevenheid hangt ook samen met het feit dat çavaria een grassroots-organisatie is, die vanuit de noden

binnen de doelgroep is ontstaan en ook op deze manier voortwerkt.

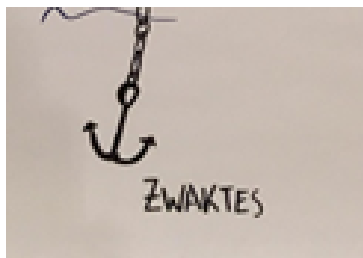
Niet alleen maar engagement, maar ook **expertise** is een sterk punt van çavaria. Zij het in functie van lobbywerk of bij externe vormingen, in vorm van de impact op onderwijs, çavaria verzamelt heel veel expertise op vlak van seksuele oriëntatie en genderidentiteit.

Çavaria is sterk in haar **lobbywerk**, en in het omzetten van de interne kennis en expertise in lobbywerk.

Çavaria is een **brede beweging** die inzet op verbinding en diversiteit. Çavaria is neutraal in de zin dat ze voor iedereen toegankelijk is om aan te sluiten en pluralistisch in de zin dat verschillende visies en ideologieën welkom zijn.

Dit weerspiegelt zich ook in de **structuur en organisatie**: çavaria is een koepel van verenigingen maar we zetten ons ook voor het individu in. In haar lobbywerk vertrekt çavaria ook vanuit haar achterban als basis.

Zwakke punten (intern)

Verschillend sterke kanten van çavaria hangen ook samen met onze werkpunten.

Als pluralistische organisatie nemen wij een **politiek neutrale positie** in, en moeten vaak een spreadstand maken tussen politiek neutraal blijven en standpunten innemen. Deze neutrale positie kan tot **instrumentalisering** van onze organisatie, en breder: de LGBTI-populatie leiden: LGBTI's worden door de politieke wereld als zachte 'knuffelminderheid' geframed en gebruikt, en tegenover andere minderheden uitgespeeld. Dit is een moeilijke positie voor çavaria, waarmee we soms worstelen.

Çavaria heeft **meer focus nodig**: durven kiezen blijft moeilijk, en we blijven inhoudelijk **alles willen doen**. Bovendien kan het ook juist als zwakte worden gezien dat we de **hele achterban willen meekrijgen** en voor alle LGBTI personen willen opkomen. Op wie richten we ons juist, wie willen we vertegenwoordigen?

Çavaria kent binnen haar beweging veel **infigting**. Conflicten kunnen ontstaan door verschillende privileges en verwachtingen binnen onze diverse doelgroep. Ook persoonlijke conflicten zorgen voor infigting. Onze focus op (deel-)identiteiten binnen de doelgroep kan juist voor infigting of uitsluiting zorgen, in plaats van ruimte voor (super-)diversiteit te creëren.

De **financiële afhankelijkheid** van çavaria wordt als zwakte ervaren. Er is te weinig structurele financiering, en in het huidige financieringsmodel is onze werken erg gestuurd door de overheid. Het projectmatige karakter van de financiering is niet duurzaam en zorgt voor onzekerheid.

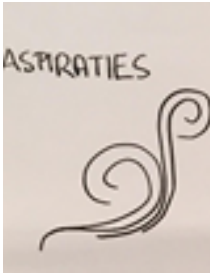
Het **personeelsbeleid** van çavaria kent enkele zwakte punten: ziekteverzuim en een cultuur van 'alles is toch ok?' worden genoemd. Bovendien wordt ook aangekaart dat competentiebeleid binnen de organisatie nog beter kan.

Ook aan onze **interne communicatie** in twee richtingen moeten we werken.

Een aantal zwaktes laten zich samenvatten met de vraag omtrent de **rol van çavaria als koepelorganisatie**: De rollen en verantwoordelijkheden van de **roze huizen en çavaria** zijn

onduidelijk. Binnen de huizen zijn er soms verschillende visies dan binnen çavaria, en de vraag is in hoeverre deze moeten overeenstemmen. Een duidelijkere afbakening van verantwoordelijkheden is nodig. **Verenigingsondersteuning** moet beter georganiseerd worden: moet de verantwoordelijkheid hiervoor bij de regionale huizen liggen? De roze huizen zouden als toegangspoort voor lokale verenigingen kunnen functioneren. Algemeen is er binnen çavaria meer **aandacht en zichtbaarheid voor de basis** en voor de verenigingen nodig; de kloof met onze achterban is op sommige vlakken te groot.

Aspiraties (intern)

Voor de interne stakeholdersbevraging werden verschillende groepen bevraged, en we zien dat de aspiraties van de groepen onderling verschillen. Zo hebben de professionele werknemers van çavaria, het team, vaak andere aspiraties dan de regenbooghuizen, de vrijwilligers of de raad van bestuur.

Op een algemeen niveau ligt de nadruk op het **verbinden** van mensen, verenigingen, huizen, deelgroepen in de community, en op **inclusiviteit**: çavaria wil met haar thema's een zo groot mogelijk deel van de samenleving bereiken. Onze aspiraties zijn om onze doelgroep als ook de bredere maatschappij te **informer**, **sensibiliseren** en (**zelf-)****aanvaarding te bevorderen**.

Bij de bevraging van de interne stakeholders worden aspiraties genoemd die betrekking hebben op beide functies die çavaria als organisatie momenteel uitoefent, namelijk gelijkkansenorganisatie en koepel van verenigingen. Sommigen willen dat çavaria zich vooral als **belangenverdediger** opstelt en aan **lobbywerk en opiniëring** doet; anderen vinden juist dat de focus op het **ondersteunen en vertegenwoordigen van verenigingen** moet liggen. Onze aspiraties spelen dus op beide niveaus in.

Tegelijkertijd wordt aangegeven dat çavaria meer nee moet zeggen en dat inhoudelijke stroomlijnen nodig is. Eén van de aspiraties is dan ook dat çavaria een **duidelijkere visie** nodig heeft: wat betekent "koepel" en "belangenverdediger" voor ons? Daarbij sluiten verschillende deelvragen of aspiraties aan: op **welke doelgroepen** moeten we specifiek inzetten? Op de meest kwetsbare subgroepen, of juist op een brede diversiteit? Er zijn verschillende stemmen die vinden dat çavaria meer moet inzetten op **individuele hulpverlening en welzijn**; anderen vinden het belangrijker om op maatschappelijke verandering in te zetten. Algemeen moet de **organisatie versterkt worden** wat organisatiestructuur en HR betreft, maar ook in de zin van financiële onafhankelijkheid.

Vanuit het team van çavaria is één van de prioriteiten om **sneller door te verwijzen en beter te focussen**. Projecten die niet in de lijn van de jaarplanning of het beleidsplan passen, net als mini-projecten, moeten achterwege gelaten worden, en er is betere, snellere doorverwijzing nodig bij langdurige individuele hulpverleningstrajecten. Het is belangrijk om niet alles zelf te willen doen, maar ook nee te zeggen of uit te besteden. Dit staat in sommige opzichten in contrast met de mening van andere interne stakeholders, die juist vinden dat çavaria **meer verantwoordelijkheid moet opnemen**.

Eén aspiratie die duidelijk en overkoepelend tevoorschijn komt is meer **inzetten op communicatie: intern**, en **extern** in de zin van inzetten op moderne digitale media, marketing en zichtbaarheid van

wat çavaria doet. We willen een begrijpbare boodschap via een performant modern communicatiesysteem naar buiten dragen.

Daarnaast willen we sterker inzetten op **community-building** binnen onze doelgroep, online en offline, als ook op **structureel samenwerken** met andere minderheidsorganisaties en andere maatschappelijke actoren.

Kansen (extern)

Superdiversiteit in de samenleving is meer en meer een feit. Dit wil zeggen dat iedereen in bepaalde opzichten een minderheid is of wordt. Dit geeft kansen om ons te verbinden met anderen. De toenemende aandacht voor **intersectionaliteit** is zowel binnen als buiten de organisatie een kans om hierop extra in te zetten.

De **interesse voor alternatieve relatievormen** is een aanknopingspunt om te werken aan een meer genderinclusieve maatschappij.

Digitalisering biedt veel mogelijkheden voor çavaria: om een community te vormen, om mensen te ontmoeten over de grenzen heen, om mensen beter te betrekken bij beleid, om online trainingen op te zetten (e-learning), om een grotere groep mensen via social media te bereiken enz.

Zowel in onderwijs als in werk blijkt dat een **inclusief beleid voordelen oplevert voor alle leerlingen of medewerkers**. Het is een kans om dit meer te benadrukken en als uitgangspunt te nemen. Een leerkracht of een leidinggevende blijkt een cruciale rol te spelen in het welbevinden. We zien het als een kans om hen hierin aan te moedigen.

De **aandacht voor gezondheid en mentaal welzijn** geeft een kans om de huidige problemen op de agenda te zetten en aan te pakken (suïcidecijfers, eenzaamheid, mentale weerbaarheid vergroten, ...).

Kansen liggen er ook op het vlak van veranderende **attitudes**. De **algemene houding** tegenover LGBT in Vlaanderen is duidelijk verbeterd in het afgelopen decennium, en in Europese vergelijking zeer **positief**: 81% van de Belgen is voor gelijke rechten voor LGBT, 82% vindt LGB-relaties prima. Verder zijn er heel wat groepen in de samenleving die streven naar gendergelijkheid, en streven naar een vreedzame en inclusieve samenleving. Er zijn bijvoorbeeld meer pluralistische opvattingen dan populistische opvattingen in Vlaanderen. Dit zijn golven waar çavaria op kan meesurfen.

Uit onderzoek blijkt dat **mannen als doelgroep** meer negatieve houdingen hebben. Een kans kan liggen in het meer aanhalen en focussen op deze groep in het ruimere verhaal.

Verder ligt er een kans in de **nieuwe burgerbewegingen en de groei van maatschappelijke betrokkenheid**. Vrijwilligersengagement blijft even groot, hoewel dit zich anders uit bij de jongere generaties (meer online, kortere waardengerichte engagementen, ...). Het is een kans om hierop in te spelen.

Er is een **stijgende zichtbaarheid** van onze doelgroep in de media en maatschappij. Hiermee gepaard gaande, is er een stijgende bewustwording van LGBT-gerelateerde topics (stigma's, non-binariteit,...).

Bedreigingen (extern)

Een aantal LGBT-specifieke trends vormen een bedreiging. We denken hierbij aan de **(impliciete) LGBT-negativiteit** die ondermijnend werkt voor het welzijn. Ook **geweld** ten opzichte van holebi's, transgender en intersekse personen vormt hiervoor een bedreiging. De onderrapportering van dit geweld zorgt ervoor dat dit voor een stuk onder de radar blijft. Uit onderzoek blijkt dat er nog heel wat werk aan de winkel is wat betreft een veilig schoolklimaat.

Leerkrachten zijn hierbij een belangrijke spilfiguur, maar reageren niet altijd op openlijke holebi- of transfoobie.

De assimilatie van holebi's, transgender en intersekse personen aan de heteronormatieve samenleving kost veel energie. Ook **seksisme en genderbinair denken** is een bedreiging om ten volle zichzelf te kunnen zijn.

De **oppositie** van bepaalde groepen tegen een open beleving van seksuele oriëntatie, genderidentiteit en genderexpressie baart ons zorgen. Internationaal gezien is er bovendien een grotere afstand tussen de landen die vooruitgang boeken en de landen die achteruit gaan. Dit heeft ook impact op bijvoorbeeld internationale verdragen enz.

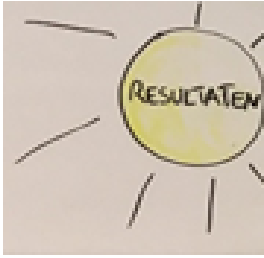
Op vlak van welzijn en gezondheid is een bedreiging dat (on)**welzijn van holebi's, transgender en intersekse personen niet structureel aangepakt** wordt. De **hoge suïcidedcijfers** blijven onveranderd. Hiernaast is ook de **normalisering van risicogedrag** binnen bepaalde groepen een mogelijke bedreiging.

Een aantal algemene sociale factoren vormen een mogelijke belemmering voor ons werk. We denken hierbij aan **superdiversiteit** (hoe omgaan met die diversiteit aan meningen, achtergronden, waarden?), **armoede en ongelijkheid** (dit treft heel wat mensen in onze doelgroep), de **dalende participatie van kwetsbare groepen** (dit betreft heel wat mensen in onze doelgroep), de toenemende migratie (hoe hiermee omgaan en de LGBT-asielzoekers hierbij een veilige haven aanbieden?) en de aangroei van de steden.

Een nieuwe uitdaging is de toegenomen **oppositie** vanuit een aantal groeperingen ten opzichte van seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie en seksekenmerken. Internationale evoluties hebben invloed op het beleid hier, en ook in Vlaanderen is dit een opkomende kracht. Hier moeten we de komende jaren waakzaam voor zijn. Ook het culturaliseren van homofobie en **'homonationalisme'** in eigen land zorgt niet voor verbinding, maar voor meer polarisering (vb. 'de moslims' vs 'de Westerse waarden').

Een grote uitdaging bij de toenemende digitalisering ligt op het vlak van **privacy**, zeker met de toenemende druk op verworven rechten en het mensenrechtendiscours. çavaria werkt dan ook verder aan een uitgebouwd GDPR-beleid (General Data Protection Regulation) of met andere woorden aan gegevensbescherming (zie zakelijk plan). Ook de **digitalisering van geweld** is iets waar çavaria aandacht wil aan besteden.

Resultaten – wat verwachten de externe stakeholders van çavaria?

Samenwerking op maat: (thema-)specifieke samenwerking met partnerorganisaties

- **Geregeld overleg, goede dialoog, afstemming**
- Actief overleggen over mogelijke samenwerkingen
- Ondersteuning en feedback
- Sensibilisering van de community over relevante thema's waaraan partnerorganisaties werken (bv. hiv/soa testing, chemseks, partnernotificatie)
- Aanbieden van vormingen voor CGG's en motivatie waarom zo'n vorming nodig is
- Input rond de meervoudige uitsluiting die LGBTQI ervaren op vlak van gender en bijkomende assen is zeer welkom.
- Delen van inhoudelijke en structurele expertise (bv. OHUP)
- helpen met verspreiden van oproepen voor onderzoek – zoeken van respondenten
- voorstel: onderzoek uitbesteden aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen. çavaria moet zich voornamelijk focussen op haar kerntaken zoals campagnes, voorlichting, etc. waarbij het onderzoek van externen als input kan dienen.
- Focus op gedeelde standpunten, respect voor elkaars verschillen
- Samen strijden tegen normatief beleid
- Ruimte voor ad hoc samenwerkingen
- meer meldingen genereren voor problematische structurele thema's, vooral rond werk en privacy
- medewerkers specifiek voor bepaalde doelgroepen inzetten (trans, inter, vrouwen)
- samenwerking met Brusselse en Waalse LGBT+ koepels
- Çavaria moet meer initiatief nemen naar partnerorganisaties toe! Dat wordt verwacht omdat çavaria als grootste organisatie met de meeste middelen wordt beschouwd.
- Coördinerende rol: doorspelen van opportuniteiten, liason-functie tussen de partners/verenigingen

Taken van çavaria als expertisecentrum

- Actieve rol blijven spelen en expertise over SOGIESC naar buiten dragen
- Sensibilisering in de media
- Scholenwerking (nascholing voor CLB's) voortzetten
- Vormingen voor professionals die met de thema's te maken hebben
- Een organisatie zijn die middelen en informatie deelt tussen verschillende organisaties die willen werken aan LGBT-thema's
- Sensibiliseren voor genderinclusief taalgebruik en beeldvorming
- Sensibiliseren van diensten etc ivm. privacyrechten (wanneer mag je naar SOGI vragen?)

- Nauwer samenwerken met de academische wereld: meer onderlinge afstemming en inspelen op elkaars noden stimuleren. Door het wegvallen van steunpunten gelijke kansen: betere direct samenwerking nodig.
- Politiek lobbywerk
- Als beweging is çavaria politiek goed gesitueerd: deze sterkte benutten
- De rechten van LGBT+ in Vlaanderen verdedigen
- Supportstructuur voor Vlaamse LGBT+ personen zijn
- Sociale inclusie van transgenders, fluidgenders, niet binaire en intersekse personen: discriminatie bestrijden
- Communicatie over wat we als belangenbehartiger doen
- Aandacht voor minderheidsgroepen binnen LGBT+
- Blijvende aandacht voor geweld, discriminatie, en onderrapportering ervan
- Expertise omzetten in concrete beleidsaanbevelingen

Waarden en principes van çavaria

- Inclusief en **intersectioneel** werken
- Zichtbare frontvorming tegen meervoudige uitsluiting en discriminatie.
- Zichtbaar maken van diversiteit binnen community (bv. trans en inter)
- Bruggenbouwer zijn is een sterke en belangrijker positie. Verzoening en aanvaarding intern bewaken.
- Zorgen dat de bredere bevolking nog mee is met thema's SOGI. Er is in korte tijd veel veranderd – breuklijn niet te groot laten worden.
- Doelgroep en belanghebbenden op eerste plaats zetten. Bv. zelf een onderzoek bestellen ipv. ingaan op projectoproepen
- Authentiek en vanuit onze eigen waarden optreden en handelen
- Brug slaan naar levensbeschouwingen

Kliq vzw

- Een overzicht en mapping van initiatieven die al in deze richting zijn genomen in andere organisaties zou nuttig zijn